Calibratge de la nostra brúixola vital: desaprenentatge dels costums colonials de l'existència a la vida quotidiana

Aquest article introdueix la tasca del col·lectiu artístic i de recerca Gesturing Towards Decolonial Futures (GTDF, vegeu decolonialfutures.net). El GTDF se centra en facilitar possibilitats més saludables de (co)existència que siguin viables, però que són impensables o inimaginables dins dels nostres marcs de referència dominants. Aquest article presenta la perspectiva decolonial en què es basa la tasca del col·lectiu GTDF, proposa un marc i una guia d'estudi per a una pedagogia decolonial "*altrament*" i ofereix dos exemples de pràctiques gestuals que poden calibrar de nou la nostra brúixola vital envers la interrupció dels hàbits colonials de l'existència: la cartografia social "La casa que va construir la modernitat" i el pla curricular itinerant In Earth's CARE.

Paraules clau: horitzons decolonials, descolonització, pedagogia altrament, pla curricular itinerant, brúixola vital.

Traducció: Xavier Besalú Costa

Vanessa de Oliveira Andreotti
Universitat de la Colúmbia Britànica
6445 University Boulevard
Vancouver, BC Canadà V6T 1Z2

Sharon Stein
Universitat de la Colúmbia Britànica
6445 University Boulevard
Vancouver, BC Canadà V6T 1Z2

Rene Suša
Universitat de la Colúmbia Britànica
6445 University Boulevard
Vancouver, BC Canadà V6T 1Z2

Cash Ahenakew
Universitat de la Colúmbia Britànica

 Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

6445 University Boulevard
Vancouver, BC Canadà V6T 1Z2

Tereza Caikova
Universitat de la Colúmbia Britànica
6445 University Boulevard
Vancouver, BC Canadà V6T 1Z2

Rosa Pitaguary
Comunitat indígena Pitaguary, xarxa In Earth's CARE
Aldeia Mongumba
Pacatuba, Ceará, Brasil

Benicio Pitaguary
Comunitat indígena Pitaguary, xarxa In Earth's CARE
Aldeia Mongumba
Pacatuba, Ceará, Brasil

Enfrontar-se a la magnitud de la tasca de fer possible un món sense relacions colonials requereix més que un canvi de narratives, conviccions o protocols. Cal interrompre els desitjos nocius que s'amaguen rere les promeses de drets i garanties als quals la gent s'aferra, particularment quan tenen por del dolor, la pèrdua i la penúria. Per tal d'arribar al punt en què realment volem existir d'una altra manera, necessitem pedagogies que ens portin al límit d'allò que ens és intel·ligible i que ens pot ajudar a descentrar, desbaratar, discernir i deixar d'invertir en pràctiques i desitjos perjudicials. Situant-nos en aquest límit, podem mirar d'una altra manera allò que ens ha sostingut fins ara, identificar les maneres en què aquestes coses ens impedeixen d'existir d'una altra manera i, potser, acceptar una invitació cap a allò que ara mateix pot semblar impossible. El col·lectiu artístic i de recerca Gesturing Towards Decolonial Futures (GTDF) és una de moltes iniciatives que investiguen pedagogies que podrien ajudar-nos en el procés d'interrompre models que reprodueixen hàbits i desitjos colonials que ens impedeixen de "créixer" i mostrar-nos d'una manera diferent al món.

El col·lectiu GTDF (decolonialfutures.net) serveix d'espai de treball on els investigadors, artistes, educadors, estudiants, activistes per la justícia social i el medi ambient i custodis del coneixement ancestral/indígena col·laboren per tal de crear i impulsar experiments de recerca, artístics, pedagògics i de mapatge visual en l'àmbit de l'educació. Un grup de comunitats indígenes del Brasil i el Perú també

 Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

forma part del col·lectiu a través de la xarxa In Earth's CARE, que se centra en l'aprenentatge experiencial basat en la terra i formes d'espiritualitat (no codificada) amb fonament ecològic. La tasca del col·lectiu reuneix preocupacions relacionades amb el racisme, el colonialisme, la insostenibilitat, la pèrdua de biodiversitat, el canvi climàtic, la inestabilitat econòmica, les crisis de salut mental i les intensificacions de la violència social i ecològica. El GTDF proposa anàlisis i pedagogies adreçades a facilitar possibilitats més saludables de (co)existència que siguin viables, però que són impensables o inimaginables dins dels nostres marcs de referència cognitius, afectius i relacionals modernocolonials dominants.

Encetem aquest article tot introduint algunes característiques de la perspectiva decolonial adoptada en la iniciativa GTDF. En l'apartat següent presentem l'argument educatiu per a una pedagogia decolonial "ALTRAMENT" i resumim les característiques d'un pla d'estudi proposat pel GTDF. En l'últim apartat presentem la cartografia social i el resum d'un pla curricular itinerant que ha creat el col·lectiu.

Una perspectiva decolonial poc convencional

La descolonització i la decolonialitat han arribat a significar moltes coses diferents en contextos diferents i, tot i que ja s'esperava, els erudits indígenes no estan d'acord amb determinats usos del terme, especialment quan es dissocia la descolonització de les lluites indígenes (vegeu, per exemple, Tuck i Yang, 2012). En qualsevol cas, cal formular preguntes sobre quines suposicions, polítiques i teories de canvi fonamenten l'anàlisi de la colonització i la invocació i el desig de la decolonialitat i la descolonització en cada context d'ús. La perspectiva decolonial adoptada en el col·lectiu GTDF està basada en estudis postcolonials, decolonials, crítics sobre la raça i abolicionistes (p. ex., Ahmed, 2012; Byrd, 2011; Coulthard, 2014; Gaztambide-Fernández, 2012; Hunt, 2014; Silva, 2007; Simpson, 2011; Sousa, 2007; Spivak, 2004; Tuck i Yang, 2012). El més important, però, és que aquesta perspectiva decolonial també es basa en anàlisis i pràctiques de resiliència i benestar de grups compromesos amb una lluita d'alta intensitat, sobretot les comunitats indígenes que formen part de la xarxa In Earth's CARE.

Aquestes anàlisis i pràctiques indígenes afirmen que els nostres problemes globals actuals no estan relacionats fonamentalment amb una manca de coneixement o voluntat, sinó amb un costum modernocolonial inherentment violent i insostenible de l'existència que funciona com una addicció neuroquímica i que no es pot interrompre només amb l'intel·lecte. Aquesta perspectiva decolonial considera la subjugació de les persones i l'ocupació de les terres com a símptomes d'un trauma

col·lectiu més profund: el trauma de la separabilitat (la separació percebuda dels humans del metabolisme de la terra, del cosmos, els uns dels altres i del seu propi valor intrínsec) (Andreotti, 2019; Ahenakew, 2019; Alexander, 2005; Donald, pròximament). Segons Ahenakew (2019):

La metafísica de la separabilitat ens converteix (a tots) en objectes. Cal recordar com funciona aquest trauma al llarg de la història, en primer lloc convertint la terra i altres éssers no humans en propietats; a continuació, transformant determinades persones en propietats; i per acabar convertint tothom en "capital humà" o *homo economicus* per als mercats de divises, com afirma Dwayne Donald (pàg. 56-57).

Partint d'aquesta anàlisi, la perspectiva decolonial del GTDF emfatitza que el colonialisme subscriu les condicions de la nostra existència actual i, per tant, la descolonització i la decolonialitat no poden ser un esdeveniment ni una fórmula. Desaprendre els costums colonials de l'existència mentre depenem d'estructures i institucions colonials per sobreviure és una pràctica complexa, polifacètica i permanent que és inherentment contradictòria i no ofereix garanties. És per això que el nom del col·lectiu emmarca la seva tasca com a "gestos" (més que reclamacions, manifestos o prescripcions) que s'adrecen a horitzons d'esperança i existència més enllà de l'imaginari modernocolonial que se'ns ha inculcat. Dins d'un imaginari colonial global no podem conèixer per endavant l'aspecte, la sensació, l'olor ni el sabor que podria tenir un món descolonitzat. En lloc de cercar un substitut idealitzat o romàntic del sistema/imaginari existents, aquesta iniciativa ens convida a enfrontar-nos a la tempesta de les violències i la insostenibilitat de les diferents facetes del colonialisme dins i al voltant de nosaltres, sense buscar un protagonisme heroic, puresa ni innocència.

En aquest sentit, la pràctica de fer gestos cap a futurs decolonials és un moviment o una dansa que pretén connectar les capes individuals, comunals, metabòliques i immaterials de l'existència (Andreotti, 2016). Aquesta pràctica emfatitza la relació entre les capacitats humanes cognitives, afectives i relacionals, així com el paper de l'inconscient a l'hora de bloquejar o fer possible que sorgeixin diferents formes de coexistència a l'ull de la tempesta perfecta dels reptes globals sense precedents a què ens haurem d'enfrontar junts. Hem observat que, d'una banda, molt sovint s'accentua el desenvolupament de les capacitats cognitives a costa de les capacitats afectives i relacionals quan s'aborden assumptes de (des)colonització i preparació per afrontar reptes globals. Segons Shotwell (2016), una manera

 Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

comuna d'entendre la resistència dels sistemes i les relacions colonials és adoptar "una mena d'ignorància benigna: no s'han explicat a la gent els fets de la situació, de manera que no se'ls pot fer responsables de no entendre com la raça, la pobresa i més aspectes són presents a la seva vida. Si aquest fos el problema, només donant més i millor informació a la gent es corregiria el seu problema de coneixement" (pàg. 38). D'altra banda, també hem observat que la gent pot tenir una forta crítica intel·lectual del colonialisme, però això no necessàriament es tradueix en un canvi a l'hora de reaccionar i relacionar-se amb si mateixos, amb altres éssers i amb el món. Concretament, observem una resistència al canvi quan aquest requereix renunciar a un presumpte dret, sentit de l'autoritat o sentiment de seguretat.

Per tant, el GTDF proposa que el problema del colonialisme no és només un problema d'ignorància que es pugui solucionar amb més informació o canviant la manera de pensar de la gent, sinó que, més aviat, és també un problema de "costum de ser" (Shotwell, 2016), la qual cosa vol dir que tenim inversions durables en la continuïtat del sistema colonial, per més que les dites inversions no siguin sempre conscients i per més que lluitem per una revolució. De manera similar a la idea de valentia política proposada per Darder (2011; 2016; Rehberg, 2012), aquesta pràctica gestual funciona a través de les complexitats i ambivalències estratificades de l'experiència humana i exigeix una interrupció dels models addictius de consum, certesa i control que sustenten la infantilització de la humanitat i reforcen les aspiracions motivades per l'ego de les quatre "W" (en anglès): l'(última) paraula [*word*], el mur [*wall*] (de separació), l'arma [*weapon*] (protectora) i la guerra [*war*] (preventiva). No obstant això, aquesta dansa de gestos de valentia política mobilitza la unitat espiritual com a quelcom que s'origina d'una consciència terrestre que va més enllà de l'aprehensió humana (i del simbolisme antropomòrfic). En aquest sentit, l'amor no és comunal (centrat en la humanitat), sinó metabòlic (centrat en el planeta/cosmos com a metabolisme viu i intel·ligent que ens conté).

Tot emprant una forma no occidental de psicoanàlisi [1] per reconèixer el rol de l'inconscient en la reproducció d'un costum de ser modern/colonial nociu i insostenible, el col·lectiu destaca quatre negacions que restringeixen les nostres capacitats per abordar els múltiples reptes sense precedents de l'actualitat, que són:

- La negació de la violència sistèmica, històrica i contínua i de la complicitat en el perjudici (el fet que les nostres comoditats, valors i plaers estan

subvencionats per l'expropiació i l'explotació en un altre lloc)
- La negació dels límits del planeta i de la insostenibilitat de la modernitat-colonialitat (el fet que el metabolisme terrestre no pot suportar el creixement, el consum, l'extracció, l'explotació i l'expropiació exponencials)
- La negació del lligam (la nostra insistència a considerar-nos separats els uns dels altres i de la terra en lloc de "lligats" dins d'un metabolisme viu més ampli que és biointel·ligent)
- La negació de la magnitud i la complexitat dels problemes que hem d'afrontar junts (la tendència de cercar solucions simplistes que ens fan sentir i quedar bé i que potser abordin els símptomes, però no les causes profundes del nostre destret col·lectiu)

El col·lectiu ha creat eines pedagògiques que conviden la gent a aprofundir (a lligar caps en la seva anàlisi del panorama general) i a relacionar-se més àmpliament (a augmentar la seva capacitat de resposta responsable). Dit d'una altra manera, pretenen desenvolupar maneres de viure que s'impliquin, i no que neguin, en la violència sistèmica, els nostres lligams i la nostra complicitat en el perjudici, els límits del planeta, el nostre lligam amb el metabolisme terrestre i els reptes colossals que ens esperen. Aquestes eines pedagògiques estan adreçades a crear espais per a converses difícils sobre complicitats sistèmiques en la violència i la insostenibilitat, sense que les relacions s'esfondrin. Aquestes eines es van dissenyar per treballar intrasubjectivament (internament), intersubjectivament (socialment) i metasubjectivament (el panorama general de la nostra existència). Treballen amb les possibilitats, tot intentant ampliar-les, dins i a través de l'intel·lecte, la imaginació i els sistemes neurobiològics de percepció, sensació i resposta que conformen els nostres cossos individuals i col·lectius. Aquesta pedagogia mobilitza el desencantament com a una força productiva que pot ajudar la gent a trobar l'equilibri en el moviment a l'ull de la tempesta: entre "albergar" maneres de saber i ésser que estan morint (dins i fora de nosaltres mateixos) i assistir el "comaratge" de formes de coexistència i possibilitats polítiques que encara estan per definir i que són possiblement (però no necessàriament) més sàvies amb "tendresa radical".

El component de recerca del col·lectiu GTDF pretén traduir i amplificar de forma creativa les idees de comunitats amb una lluita d'alta intensitat que estan establint els seus horitzons d'esperança:

- Més enllà de les formes modernes d'economia social (p. ex., capitalisme, socialisme i anarquisme).
- Més enllà dels estats nacions i les fronteres com a mediadors de les relacions.

 Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

- Més enllà de la separació entre “home” i natura (antropocentrisme, patriarcat i separabilitat)
- Més enllà d’una sola racionalitat i història del progrés, el desenvolupament, l’evolució i altres formes totalitzadores de producció de coneixement
- Més enllà de la mobilitat social com a finalitat de vida
- Més enllà del consum (de béns, coneixements, relacions, experiències i crítica) com a manera de relacionar-se amb el món

Les recerques pedagògiques i artístiques del col·lectiu GTDF han estat motivades per preguntes com ara:

- Què limita allò que podem percebre, entendre, expressar, voler i imaginar? Com ens ha atrapat el condicionament modernocolonial en conceptualitzacions de (i relacions amb) llenguatge, coneixement, acció, autonomia, identitat, criticitat, art, sexualitat, terra, temps, espai, ego… que limiten els nostres horitzons i què considerem possible/intel·ligible?
- Quins processos educatius poden anul·lar la nostra programació neurològica (pors, aferraments, compensacions, projeccions, traumes, etc.), activar un sentit visceral de lligam, responsabilitat, humilitat, generositat i seny (de maneres independents de la voluntat o de decisions intel·lectuals) i obrir possibilitats/mons que siguin viables, però inimaginables o inexpressables dins dels nostres marcs de referència heretats?
- Més enllà de les conviccions, què pot oferir un antídot contra la indiferència? Què pot suscitar una corrent de connexions i un sentit de cura i compromís envers el benestar integrador que anul·li l’interès propi i no depengui del significat, el coneixement, la identitat o la comprensió?
- Com podem desenvolupar i aprendre de diferents sistemes de coneixement i existència (inclosos aquells que formen i no formen part de la modernitat-colonialitat), lluites i temptatives de crear alternatives, astutament i plenament conscients dels seus dons, limitacions i contradiccions, així com de les nostres pròpies (males) interpretacions, projeccions, idealitzacions i apropiacions?

Pedagogia ALTRAMENT i pla d’estudi

La pedagogia experiencial i experimental del GTDF comprèn exercicis que impliquen l’intel·lecte, la imaginació, el cos i la terra. S’empren cartografies socials creatives per a ajudar les persones a mesura que aprofundeixen en les complexitats i paradoxes dels reptes col·lectius amb la finalitat de lligar caps i explorar de forma racional els límits de la racionalitat (d’una forma única de racionalitat). Una sèrie

 Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

d’exercicis afectius, personificats i basats en la terra anomenada “tendresa radical” [2] donen suport als participants a mesura que “es relacionen més àmpliament” per tal de desenvolupar la resistència necessària per a les dificultats d’aquesta tasca i aprofitar capacitats exiliades (capacitats cognitives, afectives i relacionals paralitzades activament per la modernitat-colonialitat) que, juntes, poden afavorir el benestar i el “compostatge de la merda individual i col·lectiva”.

La majoria d’enfocaments educatius que emfatitzen els reptes socials i ecològics globals se centren en un plantejament de “reforma suau” del sistema existent: advoquen en favor de la consciència mediambiental, l’empatia i la participació de la ciutadania en el sistema socioeconòmic actual. Alguns enfocaments educatius van més enllà en la seva crítica del sistema socioeconòmic actual i volen que la gent desenvolupi motivació i capacitat de “reforma radical” amb la inclusió de persones i perspectives marginades en el sistema existent, sempre que estiguin d’acord amb el mateix “endavant” de la mobilitat social individual que dona suport al creixement econòmic nacional. Els dos plantejaments de reforma, tant el suau com el radical, defensen l’imaginari d’expansió del sistema actual. El col·lectiu GTDF proposa un enfocament de l’educació que uneix les preocupacions relacionades amb la violència sistèmica, històrica i contínua i les preocupacions relatives a la insostenibilitat del nostre sistema actual. Aquest plantejament se centra en aprofundir el nostre aprenentatge sobre els límits i les tendències perjudicials del nostre sistema actual a mesura que deixem d’invertir en la seva continuïtat mentre treballem a dins i possibilitem diferents opcions d’existència i de política *altrament* per *sorgir a mesura que aprenem a “ser” (créixer/mostrar-nos) de forma diferent* junts. Això és el que denominem “més enllà de la reforma”.

L’expressió “ALTRAMENT” s’empra per marcar el gest envers “més enllà de la reforma”, com a una invitació a anar fins als límits de la imaginació. Per tant, “altrament” no és un gest normatiu, ja que la finalitat no és convèncer la gent que l’enfocament altrament és la millor forma d’avançar o que s’hauria d’adoptar en tots els contextos educatius. Segons el concepte d’una teoria curricular itinerant de Paraskeva, “altrament” és un referent per a una invitació a interrompre temptatives de construir una sola plataforma epistemològica totalitzadora i hegemonitzant i com a recordatori d’allò que podria ser viable i, malgrat tot, impensable més enllà de la gramàtica modernocolonial (Paraskeva, 2016; vegeu també Ahenakew, 2016; Santos, 2007).

La taula 1 mostra suposicions i indicacions de la “possibilitat ALTRAMENT” en relació amb dimensions cognitives, motivacionals i afectives de (des)aprenentatge,

així com la seva teoria de canvi implícita i orientacions d'esperança.

Taula 1: gestos cap a una possibilitat ALTRAMENT

Èmfasi cognitiu	Desenvolupar la capacitat d'abordar i abraçar les complexitats, la incertesa, les paradoxes i les contradiccions internes sense esdevenir emprenyat, afeixugat, angoixós ni deprimit; lligar caps en el panorama general en relació amb les arrels i els efectes de la pobresa material i relacional; entendre de quina manera som còmplices del perjudici; explorar racionalment els límits d'una sola racionalitat i d'històries individuals de progrés, desenvolupament i evolució **(Raonament autorreflexiu i multinivell)**
Èmfasi motivacional	Desenvolupar la resistència necessària per bregar amb assumptes i converses difícils sense que les relacions s'esfondrin i sense recórrer a tipus perjudicials d'esperança de redempció; explotar les capacitats exiliades per augmentar les possibilitats de confiança, força col·lectiva, desenvolupament de familiaritat amb existir en/amb allò incòmode, desconegut, impossible de conèixer, inesperat, "compostar la merda" junts i sintonitzar amb maneres diferents d'accedir a la joia personal i col·lectiva **(Possibilitat de relacionar-se d'una altra manera mitjançant la tendresa radical)**
Èmfasi afectiu	Interrompre models de consum i altres addiccions neurobiològiques relacionades amb les pors, els valors, les inseguretats, les angoixes i els drets percebuts a nivell individual i col·lectiu; trobar l'equilibri de moviment a l'"ull de la tempesta"; romandre al límit i "amb la dificultat"; alimentar la humilitat, la generositat, la compassió, la paciència i la responsabilitat "abans que la voluntat" (no depenent d'eleccions, conviccions ni conveniències); donar-li la mà al dolor sense desesperar **(Explotar la intel·ligència metabòlica i compostar la merda)**

 Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

Teoria del canvi	La dependència del sistema actual del creixement exponencial estimulada pel consum excessiu és violenta, insostenible i irreparable; quan hom arribi als límits del planeta i del propi sistema en diferents contextos i en diferents moments, haurem d'esbrinar com ésser, relacionar-nos, imaginar, créixer, mostrar-nos i treballar junts d'una altra manera; malgrat que no podem preveure amb certesa ni planificar aquest moment, podem preparar-nos per enfrontar-nos a aquest repte col·lectivament. **(Intentar allargar el planatge i suavitzar el xoc)**
Esperança	Aprendrem dels errors recurrents que reprodueix el nostre costum d'existir (especialment en relació amb la separabilitat) i, quan arribi el moment, hi haurà una oportunitat que sorgeixi una manera més sàvia d'existir i que només cometem errors diferents en el futur; deixar d'invertir en les promeses que ofereix el sistema existent per un preu molt alt, inclosa la promesa d'esperança de reforma i continuïtat del dit sistema **(Explotar el "possible adjacent": possibilitats que siguin viables, però impensables dins dels nostres marcs actuals)**

(Adaptat d'Andreotti *et al.*, 2019)

Les sessions o els tallers del GTDF sovint comencen convidant la gent a calcular la seva empremta ecològica a www.footprintcalculator.org i la seva empremta esclavista a slaveryfootprint.org. Aquests calculadors són limitats quant al que poden arribar a fer, però ofereixen una idea de quants planetes necessitaríem si tothom seguís els mateixos models de consum que la classe mitjana global en potència i quants esclaus moderns ja són necessaris perquè la gent pugui mantenir aquests models actualment. Proporcionen una visió general aproximada de les despeses ocultes dels nostres estils de vida i de la magnitud dels problemes a què ens enfrontem quant a la destrucció mediambiental i l'explotació humana que són necessàries per mantenir les nostres comoditats, beneficis, valors i plaers. També assenyalen el fet que l'estratègia d'augmentar el creixement i el consum com a una manera d'abordar la pobresa i promoure la "prosperitat" (com a promesa de classe mitjana per a tothom) és profundament problemàtica si tenim en compte els límits del planeta i les múltiples formes de violència que requereix aquesta expansió.

El GTDF ofereix un pla d'estudi (decolonialfutures.net/gce) al voltant de les negacions socialment admeses que es descriuen en la primera part d'aquest article. El que volem dir amb "negació socialment admesa" és quelcom del qual no es parla

en l'educació formal, als mitjans de comunicació ni a les institucions modernes. L'educació formal acostuma a no abordar la violència i les despeses ocultes de les promeses del sistema actual perquè fer-ho no és fàcil o còmode. Parlar-ne resulta incòmode i frustrant, pot provocar sentiments de culpa, vergonya i ira que poden conduir a una reacció violenta, pot fer-nos mirar el mirall i veure quelcom que no volem veure i pot fer-nos gaudir menys de les coses que poden ser agradables si no pensem d'on venen i a costa de què i de qui (DiAngelo, 2011; Mills, 2007; Shotwell, 2016; Taylor, 2014; Vimalassery, Pegues i Goldstein, 2016). De fet, si poguessin escollir, moltes persones decidirien de seguir sense pensar en aquestes coses i continuar gaudint d'aquests plaers i comoditats sense interrupció. No obstant això, en la situació actual en què aquests plaers i comoditats podrien estar afectant la pròpia possibilitat que la vida humana continuï existint al planeta, cal que tinguem el valor i la honestedat d'enfrontar-nos a allò que estem fent de manera col·lectiva i a les dificultats d'imaginar i de fer quelcom diferent: relacionar-se "altrament".

El pla d'estudi està estructurat al voltant de quatre conjunts de preguntes relacionades amb cada negació:

Negació de la violència: com es crea la prosperitat material aquí mitjançant la pobresa en un altre lloc? Com subvencionen els països i les persones pobres (o, més aviat, empobrits) les nostres comoditats, valors i plaers? Com ens beneficiem de l'explotació, l'expropiació i la destitució? De quina manera som còmplices del perjudici? Per què la gent no en parla? Per què no poden aturar-ho els governs?

Negació dels límits del planeta: com estem consumint el planeta i fent que esdevingui inhabitable? Per què la gent nega que els models actuals de destrucció, consum i explotació ecològics són insostenibles? Quant de temps ens queda? Com fins i tot la consciència d'amenaces imminents aconsegueix transformar-se en altres formes de negació, distracció i, possiblement, violència? Com ens enfrontarem junts a la fi del món tal com el coneixem?

Negació del lligam: per què ens considerem separats de la Terra i els uns dels altres? D'on ve això? Quines són les conseqüències de pensar d'aquesta manera i sentir aquesta separació? Com ens infantilitza aquest sentit de separació? Com podrien inspirar-nos els coneixements i les pràctiques ancestrals i indígenes per créixer? Com funciona la cobdícia i com es podria interrompre?

Negació de la magnitud i complexitat dels reptes que vindran: com ens ha posat l'educació formal en la direcció del consumisme metropolità individualista?

Com ens hem de preparar per enfrontar-nos als reptes i les crisis globals que vindran? Com podem desaprendre les maneres perjudicials de pensar, sentir, fer, relacionar-nos, saber i ésser? Què haurem de fer per despertar-nos i dur a terme la difícil tasca que cal fer quan tanta gent només vol sentir-se bé, tenir bon aspecte i passar-s'ho bé? Quan serà més necessària aquesta tasca? Com hem de desenvolupar la capacitat de renunciar voluntàriament al tipus de món (estil de vida) que ha mantingut i proporcionat tots els nostres privilegis i comoditats fins ara?

El pla d'estudi parteix del supòsit que una part de nosaltres ja sap que estem en un desgavell descomunal, però com que no sabem què fer ni com acceptar aquest coneixement, l'eludim. Preferim evitar de "lligar caps" per por que ens afeixugui la informació, l'angoixa, la desesperança i la pena. No obstant això, llevat que trobem una manera d'afrontar aquesta "merda col·lectiva" junts, aprenem a compostar-la en comú i la transformem en terra nova perquè creixi quelcom de diferent, ens hi ofegarem de forma col·lectiva.

El plantejament "altrament" que proposa el GTDF no pretén "salvar el planeta" (la Terra se'n sortirà sense nosaltres) ni tan sols "salvar-nos a nosaltres mateixos". Es tracta de calibrar de nou la nostra brúixola vital perquè ens posi en una direcció de salut i benestar col·lectius on ens sentim connectats (més enllà de "pensar" que ho estem) amb el metabolisme viu que és el planeta (dins d'un tot encara més gran) i del qual sentim que formem part. Aquest és el primer pas per reactivar les capacitats neurobiològiques exiliades que han quedat paralitzades per la nostra percepció de separació del tot. Aquest nou calibratge pot reactivar la sensibilitat que ens fa sentir que, donat que formem part de tot, qualsevol forma de violència envers el tot afecta tothom. Alhora, aquesta sensibilitat ens obliga a exercir una mena de responsabilitat visceral envers tot.

La noció del GTDF de "responsabilitat visceral" és diferent de les nocions de responsabilitat més esteses, que es deriven del lliure albir/elecció i que suposen la separació els uns dels altres. Aquesta última noció de responsabilitat és condicional, la qual cosa vol dir que hom només es responsabilitza quan es calcula racionalment perquè sigui en interès propi, convenient o altrament desitjable. En canvi, la responsabilitat visceral és una forma de responsabilitat "abans de la voluntat" (Spivak, 2004; Andreotti, 2008), que vol dir que és un sentit de responsabilitat que se sent d'una manera encarnada quan el nostre sentit del lligam no està paralitzat. L'enfocament "altrament" i el pla d'estudi corresponent del GTDF pretenen tornar a calibrar la nostra brúixola vital i reactivar les nostres capacitats exiliades i el nostre

 Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

sentit de responsabilitat visceral.

Les preguntes i els recursos del pla d'estudi van ser seleccionats per la seva utilitat educativa i la seva accessibilitat en línia principalment per a gent del "nord global" o del "nord del sud", que han estat educats en escoles i institucions modernocolonials. És per això que cal destacar que no estan pensats per ser universals ni adequats per a tots els públics possibles. En aquest pla d'estudi es demana a la gent que interactuï amb els recursos amb el cor i amb ull crític, per tal d'explorar què procura oferir cada recurs, considerar les limitacions d'aquesta oferta, examinar les limitacions de les seves pròpies interpretacions i expectatives i exercir un pensament crític i una generositat intel·lectual envers l'oferta. La invitació consisteix a interrompre la nostra tendència socialitzada de relacionar-nos amb el món a través del consum i la projecció a fi d'obrir la possibilitat de relacionar-nos amb el món com en una trobada (del món i nosaltres a dins). Dins del sistema actual se'ns encoratja a relacionar-nos amb el món com si fos un supermercat d'opcions infinites de productes, experiències, relacions i marques d'identitat per al nostre gaudi i la nostra realització personal: estem consumint el món i a nosaltres mateixos a dins. Per tal d'interrompre aquest model ens calen pràctiques d'atenció, intenció i sintonia amb el metabolisme viu més ampli del qual formem part, i hem de fer-ho d'una manera que pugui fomentar una humilitat, generositat, compassió, paciència i responsabilitat genuïnes, cosa que també requereix desentumir i canviar la nostra relació amb el dolor del propi metabolisme (vegeu Ahenakew, 2019).

Cartografies socials i pla curricular itinerant

Sovint, quan hom vol identificar i interrompre models socials recurrents, l'expectativa és que hom no només oferirà una crítica, sinó també una prescripció per a una acció subsegüent, és a dir, una via clara des d'una sola comprensió d'"aquí" a un "allà" predeterminat. En oferir cartografies socials, adoptem un altre plantejament que emfatitza no només el pensament alternatiu, sinó un pensament alternatiu sobre alternatives (Santos, 2007). Sobre la base de l'obra de Rolland Paulston (2000, 2009), abordem les cartografies socials com a representacions provisionals de diferents perspectives sobre problemes preocupants comuns tot adreçant-nos a les orientacions teòriques i les hipòtesis filosòfiques d'aquestes perspectives, incloent d'on provenen, què possibiliten i què impedeixen (Andreotti, Stein, Pashby i Nicholson, 2016). Aquest plantejament, que és més pedagògic que prescriptiu, reconeix que les estratègies existents per abordar la justícia global i el

 Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

canvi social no són adequades per a la tasca de preparar-nos per afrontar aquests temps d'incertesa. Més enllà dels reptes particulars de la nostra conjuntura, el desig d'alternatives garantides està arrelat en un desig de certesa intel·lectual en què es basen les idees modernes/colonials de seguretat ontològica (Stein, Hunt, Suša i Andreotti, 2017). És justament aquest conjunt de desitjos entrellaçats que racionalitza la reproducció de relacions perjudicials, tot imposant una sèrie de particions i mesures de seguretat arrelades en fantasies de separació, autonomia i control. Així, més que proporcionar un model o llista de comprovació per a la transformació, o bé una sortida clarament definida dels "problemes malvats" que caracteritzen el present, aquestes cartografies serveixen com a invitacions obertes a explorar els límits, les interseccions, les tensions, els matisos, les convergències i les divergències entre i dins els diferents imaginaris.

Segons la nostra experiència, aquestes cartografies poden tenir un efecte molt interessant en la nostra relació amb el coneixement i les expectatives que posem en la producció del coneixement. Si s'empren de manera educacional, posen en dubte els desitjos moderns/colonials apresos de consens, coherència, neutralitat i resolucions ràpides. En contextos en què els imaginaris socials estan caracteritzats per la cerca de certesa i control, poden facilitar processos d'aprenentatge profund i convidar a la curiositat, la reflexivitat, l'obertura de ment i l'expansió de sensibilitats a mesura que interactuem amb altres possibilitats. Les interaccions amb cartografies socials (tant visuals com poètiques) han conduït a la creació de mapatges afectius, vocabularis nous o revisats, anàlisis més profundes i diàlegs que poden obrir una escletxa en els bloquejos cognitius i emocionals, canviar els àmbits de les converses i presentar a les comunitats nous horitzons de possibilitat (Andreotti *et al.*, 2015).

Donat que no es limiten simplement a substituir un conjunt de certeses intel·lectuals per un altre, suggerim que aquestes cartografies intervenen al nivell dels reptes epistemològics, que emfatitza el fet de pensar d'una altra manera i parar atenció a qüestions i responsabilitats ètiques i polítiques. Aquestes cartografies també gesticulen cap als límits de les possibilitats ontològiques existents tot emfatitzant l'imperatiu de ser i relacionar-se d'una altra manera amb nosaltres mateixos, els uns amb els altres i amb el planeta, sense prescriure com. Especialment per a aquells que estan acostumats a actuar al nivell metodològic, o al nivell d'actuació que emfatitza canvis en la pràctica, això pot significar una forta interrupció del *business as usual*(vegeu Andreotti *et al*., 2018).

La cartografia social i el pla curricular itinerant que presentem en aquest apartat

parlen directament del tema d'aquest assumpte especial com a pedagogia del dia a dia. La cartografia social "La casa que va construir la modernitat" pretén il·lustrar la base de les estructures modernocolonials actuals de l'existència i, per tant, serveix com a una forma de diagnosticar les crisis actuals i les seves múltiples dimensions superposades. Un cop ofert aquest diagnòstic de les crisis actuals, el pla curricular itinerant In Earth's CARE es presenta com a un marc educatiu de justícia global que emfatitza la integració i l'entrellaçament de diferents dimensions de justícia, incloent-ne l'ecològica, l'afectiva, la relacional, la cognitiva i l'econòmica. Aquestes eines pedagògiques van ser creades per un col·lectiu de professionals educatius procedents de diferents ubicacions, tant geogràficament com quant als reptes i crisis a què s'enfronten.

La CASA que va construir la modernitat

Les respostes a les crisis globals contemporànies varien en funció de les diferents anàlisis dels rols existents i ideals exercits pel creixement econòmic, el consum, la tecnologia, la riquesa, la governança i les fronteres nacionals. Una manera de mapar aquests debats és establir una distinció entre els qui pensen que els nostres sistemes econòmics, socials i mediambientals són justificables (és a dir, que són sostenibles i ètics) i que es poden: 1) millorar amb més del mateix o 2) arreglar amb polítiques millors; i els qui creuen que els sistemes no són justificables (és a dir, que són insostenibles i poc ètics) i que suggereixen que: 3) necessitem i podem crear immediatament nous sistemes o 4) només serà possible de crear sistemes genuïnament nous una vegada que els sistemes antics hagin esdevingut impossibles. Cada perspectiva presenta idees diferents sobre què hauria d'implicar la pedagogia, per exemple, en consonància amb les quatre anàlisis possibles que es presenten just a dalt: 1) esperit emprenedor i innovació per a l'expansió dels mercats; 2) una participació de la ciutadania més efectiva i una confiança ampliada en la democràcia representativa a fi de crear polítiques millors envers un creixement més inclusiu, equitatiu i verd; 3) decreixement, autonomia comunitària, autosuficiència energètica, sobirania alimentària i economies solidàries; o bé 4) cures pal·liatives per a una mort digna del sistema antic i assistència durant la gestació i el naixement de sistemes nous i potencialment més savis.

Hem creat una cartografia que mapa i analitza els punts 3 i 4 i que obre la possibilitat d'obtenir respostes concomitants, que descrivim a través de la metàfora de "la casa que va construir la modernitat" (Stein *et al.*, 2017). Mitjançant aquesta cartografia considerem per què l'estructura d'aquesta casa sembla cada cop més

 Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

inestable i també per què, malgrat la seva inestabilitat, molta gent segueix aferrant-se als seus plànols. Per tal d'abordar com es relaciona això amb els elements bàsics del sistema modern/colonial, considerem cada element per torns: un fonament de separabilitat antropocèntrica, dos murs de càrrega de racionalisme il·lustrat universalista i estats nacions moderns, i una teulada de capitalisme global.

La casa que va construir la modernitat, abans de tot, institueix un conjunt fundacional de categories que no només són epistemològiques (relacionades amb el saber), sinó ontològiques (relacionades amb l'ésser, que no es pot reduir al saber), que faciliten certes possibilitats d'existència i impedeixen d'altres. Aquestes categories suposen que els éssers vius són autònoms i que les relacions entre ells es basen en diferències que succeeixen naturalment en el valor intrínsec. Concretament, les separacions es pressuposen entre els humans i la Terra/"natura"/éssers no humans. Aquestes distincions, a més, estan disposades en una relació jeràrquica basada en la dominació i la propietat humanes, així com en separacions entre uns humans i altres humans. Les separacions tenen lloc a través de la creació de categories de raça i gènere i la fundació de relacions jeràrquiques basades en la supremacia blanca i masculina, i altres formes de normativitat. Aquestes categories i les seves interrelacions estan fundades i reproduïdes mitjançant la producció, transmissió i materialització de coneixement il·lustrat (un mur de càrrega) dins de les seves institucions educatives concomitants, en què hi ha una veritat universalment rellevant i un codi moral que autoritza i empodera la gent a descriure, preveure i controlar el món per dissenyar el seu futur. Se suposa que qualsevol defecte es pot abordar mitjançant la crítica interna per garantir que l'enteniment humà progressa envers una perfecció, certesa, objectivitat i perícia superiors. Mentrestant, aquest sistema de coneixement representa l'eliminació d'altres sistemes de valors i maneres de saber, així com la supressió d'incerteses i de contradiccions epistèmiques.

Des del punt de vista polític, la casa està feta amb l'estat nació (un altre mur de càrrega), que promet mantenir l'ordre per garantir la sobirania tot controlant les seves fronteres i assegurant avantatges per als seus ciutadans. L'estat garanteix drets de propietat i posa en pràctica categories i jerarquies d'humanitat (p. ex., ciutadà/no ciutadà o mereixedor/no mereixedor) que s'implementen mitjançant les categories epistemològiques i ontològiques de la casa (és a dir, el fonament). Malgrat que alguns estats concedeixen als seus ciutadans un poder determinat sobre com se'ls governa, la violència d'implementació i manteniment de la llei de l'estat es racionalitza mitjançant la necessitat de garantir la seguretat i protegir la

 Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

propietat, fins i tot desplegant la policia, l'exèrcit i la policia fronterera si cal. Cada cop queda més clar que els estats nacions tendiran a escollir la protecció del capital global per sobre del benestar del poble (fins i tot del seu propi poble) o bé se suposa que adherir-se a les exigències del capital global és la millor manera, o fins i tot l'única, de garantir el benestar del poble. L'estat actual d'aquest mur indica clarament els límits de la democràcia representativa i els límits de les possibilitats d'acció política que es basen en processos, polítiques i pràctiques institucionalitzats.

Des del punt de vista econòmic, aquesta casa es basa en un règim d'acumulació de capital perpètua (la teulada) que explota la mà d'obra humana, expropia terres i vides mitjançant processos d'esclavitud i colonització i tracta els éssers no humans com a recursos naturals que s'han d'extreure, tot plegat per crear beneficis per a molts pocs. A continuació, aquests beneficis es protegeixen amb les lleis i el control del mur de l'estat nació. Aquest sistema econòmic convida a la inversió fins i tot d'aquells que explota mitjançant les seves promeses de mobilitat social, creixement econòmic, autoexpressió i realització a través del consum. No obstant això, avui dia aquestes promeses semblen cada cop més inestables degut a la reducció del creixement econòmic, la subocupació, el treball precari, la desigualtat creixent de la riquesa i l'augment de la inaccessibilitat a aliments assequibles, refugi, aigua neta i, fins i tot, aire. D'una altra banda, cada cop més gent està començant a relacionar l'imperatiu capitalista de creixement econòmic infinit amb les realitats del canvi climàtic global (distribuïdes de manera extremadament desigual).

Si es mira en conjunt, està esdevenint cada cop més difícil negar que el fonament de la casa presenta esquerdes greus i que hi ha fuites i canonades de canalització embussades que proliferen a les plantes baixes. Alhora, la casa encara ofereix una de les formes més estables de refugi, majoritàriament a causa de les inestabilitats que les seves accions han provocat en altres llocs. Com s'esmentava a l'inici d'aquest apartat, la casa cada cop més inestable ha tingut diferents interpretacions. No obstant això, aquestes interpretacions generalment afirmen que l'estructura subjacent de la casa és sòlida i només requereix una reforma (sia gran sia petita) o que la casa és èticament injustificable i insostenible i, per tant, cal construir noves formes de refugi, ja sigui immediatament o quan la casa comenci a esllavissar-se per si sola.

Per tant, una part de la tasca necessària és aprendre a sentir-nos còmodes amb la profunditat desconeguda dels reptes a què ens enfrontem i amb les incerteses inevitables que implica la transformació. Cal que desenvolupem l'energia

necessària per a abordar problemes complexos sense un punt final predefinit i per a experimentar (de manera responsable) amb diferents possibilitats quan es presentin les oportunitats. Això, alhora, requereix que deixem d'invertir en els nostres aferraments a veure'ns com a protagonistes i líders heroics i salvadors que tenen les respostes als problemes del món i, enlloc d'això, que invertim en la integritat d'un procés de transformació col·lectiu i horitzontal (enrevessat). És per això que la dimensió afectiva d'aquesta tasca ha d'acompanyar la cognitiva.

El pla curricular itinerant In Earth's CARE

Partint de l'obra de Paraskeva (2016), dins del GTDF es defineix un pla curricular itinerant mitjançant quatre "D" (descentrar, desarmar, desembaraçar i discernir) que responen a les quatre "W" de la modernitat-colonialitat (paraula, mur, arma i guerra, de l'anglès *word*, *wall*, *weapon* i *war*) que s'esmentaven abans. El pla curricular itinerant pretén descentrar i desarmar les subjectivitats modernocolonials, desembaraçar la nostra existència sobrecodificada per accedir a les capacitats exiliades (també expressat com a "neurogènesi", vegeu Andreotti, 2019) i desenvolupar una mena de discerniment per a una pràctica col·lectiva de compostatge de la "merda" individual i col·lectiva (històrica, sistèmica i contínua) que es basa en la responsabilitat visceral i la reverència envers allò sagrat sense projeccions ni idealitzacions.

El pla curricular itinerant In Earth's CARE combina cinc enfocaments complementaris de la justícia i el benestar transformatius basats en les quatre "D". S'empra la metàfora dels bolets i els micelis per a expressar com la justícia i el benestar ecològics i econòmics (bolets) depenen de la mobilització de la justícia i el benestar cognitius, afectius i relacionals (miceli sa). El pla curricular pretén anar més enllà de la cerca de models universals i enfocaments de resolució de problemes per preparar la gent per treballar en comú amb i a través de les complexitats, incerteses, paradoxes i complicitats que caracteritzen els esforços d'abordar reptes globals sense precedents de manera col·laborativa avui dia. Així mateix, proposa una visió de processos d'aprenentatge transformacional profund que combinen accions pràctiques (junts), la creació de confiança (els uns en els altres), anàlisis en profunditat (d'un mateix, dels sistemes i de la complexitat social i ecològica) i el desmantellament de murs (entre pobles, coneixements i cultures). En aquesta visió, les interaccions intel·lectuals, l'art, l'ètica, les cosmovisions, l'entorn i les pràctiques encarnades s'entenen com a conductes importants per al (des)aprenentatge. El pla curricular convida la gent a explorar les contribucions, les

paradoxes i els límits dels seus paradigmes actuals de problemàtica i resolució de problemes; a participar de forma experiencial amb pràctiques alternatives que amenacen els límits del seu pensament i de les seves capacitats; i a contribuir al sorgiment de nous paradigmes de canvi social que obrin possibilitats de coexistència en el futur que encara són inimaginables.

Tal com ho contempla la xarxa In Earth's CARE de comunitats indígenes al Brasil i el Perú, un pla curricular itinerant per la justícia global encoratja els participants a treballar en un aprenentatge experiencial que se centra en una interacció alternativa amb alternatives (Santos, 2007) a l'imaginari modern/colonial global dominant, incloent economies alternatives, maneres alternatives de relacionar-se amb l'ecologia, epistemologies del sud i iniciatives que recalquen la importància dels ensenyaments de resistència de base i moviments centrats en la terra, incloses les lluites negra, indígena, sense terra, camperola i quilombola. Es posa èmfasi en el coneixement de les dones i la reducció de la violència de gènere, raça i sexe, així com de les vulnerabilitats produïdes per sistemes d'opressió intersectorials. El pla curricular In Earth's CARE proposa un conjunt de disposicions per a una pedagogia del dia a dia organitzada al voltant de les cinc dimensions de justícia/benestar transformatius que s'esmentaven abans [3].

Justícia/benestar cognitius

- Aprofundir les anàlisis de les formes de violència històriques i sistèmiques
- Examinar críticament suposicions, desitjos i complicitats en el perjudici
- Pensar en múltiples nivells tot reconeixent tensions i paradoxes a la intersecció de diferents històries, contextos i cosmovisions
- Respondre de forma generativa (intercanvi de coneixements) als ensenyaments que amenacen la imatge pròpia
- Fer lloc a allò desconegut i impossible de conèixer i relacionar-s'hi de manera diferent

Justícia/benestar afectius

- Desenvolupar la capacitat d'estar incòmode i acceptar la incertesa sense sentir-se afeixugat ni emprenyat
- Aprendre a accedir a l'inconscient i acceptar les complexitats, paradoxes i contradiccions internes
- Identificar i començar a compostar les projeccions, els aferraments, els traumes i les inseguretats individuals i col·lectius

 Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

- Aprendre a interrompre les intel·lectualitzacions per sentir, relacionar-se i mostrar-se de manera diferent envers un mateix i el món
- Processar les emocions, accedir al dolor i alliberar-lo sense emmarcaments narratius

Justícia/benestar relacionals

- Aprendre a establir relacions genuïnes sense idealitzacions (projeccions, instrumentalitzacions i romantitzacions)
- Explorar diferents possibilitats d'existir i de relacionar-se no basades en significats, identitats ni conviccions compartits
- Sentir-se part d'un metabolisme més ampli (planeta/terra) i un cos col·lectiu (grup/comunitat)
- Experimentar les dificultats i complexitats de les interaccions ètiques i la solidaritat des d'un espai de responsabilitat
- Aprendre mitjançant esdeveniments difícils amb humilitat, compassió, generositat i paciència

Justícia/benestar econòmics

- Interrompre els models de consum (de coneixements, experiències i relacions) com a manera de relacionar-se amb el món
- Descentrar-se un mateix i centrar les necessitats col·lectives (tot fent el que cal en lloc d'allò que hom vol fer)
- Interrompre els models de drets procedents de privilegis socials, econòmics o racials
- Interrompre els càlculs (basats en el propi interès o en la maximització de la utilitat) per donar i rebre d'una altra manera
- Aprendre a practicar economies basades en l'abundància, la reciprocitat i la redistribució

Justícia/benestar ecològics

- Manifestar l'educació des d'un espai on els humans no estan separats de la terra/del planeta
- Reflexionar sobre els reptes de la coexistència des de diferents punts de vista, inclosos els dels éssers no humans
- Bregar amb les complexitats que suposa abordar les complicitats en el dany ecològic

 Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

- Obrir possibilitats per a opcions adjacents de pensament, relació i existència
- Desenvolupar la resistència i resiliència necessàries per a la tasca lenta i àrdua que cal dur a terme a llarg termini

Hi ha un consens creixent que l'època contemporània està i estarà, en el futur pròxim, caracteritzada per la incertesa i la inestabilitat polítiques, econòmiques i ecològiques, tot i que existeix una diversitat de crítiques significativa sobre els orígens d'aquestes dificultats i, per tant, propostes sobre com podem abordar-les. Sovint, en moments de crisi, la gent busca solucions que estiguin disponibles dins del nostre sistema existent. En el diagnòstic del GTDF, però, el sistema existent és en si mateix l'arrel de molts problemes contemporanis. Per tant, amb aquestes dues eines pedagògiques hem procurat d'indicar els límits d'aquest sistema sense determinar en excés com seria un sistema alternatiu. Aquestes eines conviden a pensar més aviat "amb" que no "sobre" elles i pretenen provocar la possibilitat d'un moviment dinàmic sense dirigir la gent cap a un fi en concret, de fet, amb la suposició que hi ha múltiples punts d'arribada i moviments subsegüents.

Conclusió: un metabolisme, un sol equip

Tal com hem esmentat al llarg d'aquest article, la tasca del col·lectiu GTDF proposa una resposta no prescriptiva als reptes del present que comença amb la nostra anàlisi sobre la violència de la separació i que emfatitza el treball de calibrar de nou la nostra brúixola vital, tot reactivant les nostres capacitats exiliades, i de desentumir el nostre sentit de responsabilitat visceral. Malgrat que aquest camí certament ha obert moltes oportunitats no imaginades (i inimaginables) d'un aprenentatge profund, també ha estat ple de reptes personals i col·lectius a mesura que hem anat trobant més i més capes intricades d'aferraments, drets i projeccions que semblen constituir el teixit d'allò que podríem anomenar la nostra realitat normalitzada.

A mesura que intentem tornar a calibrar la nostra brúixola racional i ètica envers l'equilibri i el benestar col·lectius (en les seves formes intrasubjectiva, intersubjectiva i metasubjectiva) i lluny de la separació, el consum i l'individualisme, estem aprenent més coses sobre com la pròpia idea de lligam fa més profundament complexes i problemàtiques les nocions arrelades del jo i els altres. En aquest plantejament no hi ha "bons" ni "mals" equips, ja que som un sol equip i cal que esbrinem junts com abordar la malaltia del metabolisme, amb l'ajuda i en harmonia amb la biointel·ligència que el planeta viu encarna. Per portar aquesta metàfora més lluny, en última instància, tots nosaltres encarnem la

 Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

malaltia i els nombrosos medicaments que calen per regenerar-se d'ella i a través d'ella; com a individus, tots som insuficients i alhora indispensables en el procés de cura metabòlica.

Ésser en "un equip" amb la malaltia i els medicaments no significa renegar ni eludir les nostres complicitats, vulnerabilitats i responsabilitats desigualment distribuïdes, que de vegades és la manera en què entenen la idea de la unitat les comunitats de la nova era o bé aquells que, altrament, volen "sentir-se lligats amb els arbres, els estels i els esquirols, però no amb el dolor, la guerra ni les armes" (Jimmy, Andreotti i Stein en Ahenakew, 2019, pàg. 11). Una resposta com aquesta "contradiu una inversió continuada en l'autonomia i la innocència il·limitades" (pàg. 11), és a dir, un desig de sobrepassar la violència colonial sense renunciar a res (Jefferess, 2012; Tuck i Yang, 2012). Aquesta negació de la nostra inversió i dependència contínues en la violència sistèmica permanent pot adoptar (al menys) dues formes diferents.

En la primera versió, expressada en la imatge del lligam amb els arbres, els estels i els esquirols (però no el dolor, la guerra i les armes), la unitat/no dualitat s'entén o s'interpreta com a una absolució de la responsabilitat política (allò que alguns anomenarien "desviament espiritual"), reduint per tant l'estat ontològic de la capa de la realitat encarnada quotidiana a una mera il·lusió amb poques o cap conseqüència per a allò que "realment" importa. En la segona versió, és la intensitat creixent de la crítica (o de la interacció política) que pot servir com a vehicle oportú per a mantenir la imatge d'innocència i puresa personals (Shotwell, 2016). Donat que una gran majoria de l'erudició crítica es fonamenta en la racionalitat cartesiana basada en la Il·lustració, l'atractiu del *cogito* es troba en la seva falsa premissa de tenir accés (al menys en teoria) a una descripció totalitzadora de la realitat que es pot dissenyar en conseqüència. Tot insistint en la primacia i supremacia d'entendre abans de percebre, els subjectes cartesians (dins de nosaltres mateixos) treballen incansablement per minar tots els esforços per recordar la connexió amb el metabolisme indefinible més ampli. Aquests dos esculls poden semblar molt diferents entre si, però tots dos poden ser (i sovint són) mobilitzats per tal d'impedir que percebem una responsabilitat i un compromís més profunds per la justícia, la cura i el benestar metabòlics/col·lectius. Fins ara, els experiments pedagògics del col·lectiu GTDF ens han ensenyat que, si de cas, aprendre què significa formar part d'aquest món és aprendre com estem inevitablement lligats i som còmplices de tota la bellesa i l'horror que la nostra existència humana manifesta (vegeu també una crítica de la idealització de la humanitat a Todd, 2008). També ens han ensenyat que hem construït incomptables

defenses que ens impediran d'entendre i de percebre la magnitud d'allò que això suposa.

Obres esmentades

Ahenakew, Cash. (2019). *Towards scarring the collective soul wound*. Guelph, ON: Musagetes.

Ahmed, Sarah. (2012). *On being included : Racism and diversity in institutional life*. Durham, NC: Duke University Press.

Alexander, Jacqui (2005). *Pedagogies of Crossing : Meditations on Feminism, Sexual Politics, Memory, and the Sacred.* Durham : Duke University Press.

Andreotti, Vanessa (2007). "An ethical engagement with the other : Spivak's ideas on education". *Critical literacy : Theories and practices*, 1(1), 69-79.

Andreotti, Vanessa (2019). "The enduring challenges of collective onto- (and neuro-) genesis". *Lapiz (Latin American Philosophy of Education Society Journal),*4: 61-78.

Andreotti, Vanessa; Stein, Sharon; Ahenakew, Cash i Hunt, Dallas (2015). "Mapping interpretations of decolonization in the context of higher education". *Decolonization : Indigeneity, Education & Society*, *4*(1).

Andreotti, Vanessa; Stein, Sharon; Pashby, Karen i Nicolson, Michelle (2016). "Social cartographies as performative devices in research on higher education". *Higher education research & development*, *35*(1), 84-99.

Andreotti, Vanessa; Stein, Sharon; Sutherland, Ali; Pashby, Karen; Suša, Rene i Amsler, Sarah (2018). "Mobilising different conversations about global justice in education : toward alternative futures in uncertain times". *Policy & practice : A development education review*, *26*, 9-41.

Andreotti, Vanessa; Stein, Sharon; Suša, Rene, Čajkova, Tereza; d'Emilia, Dani; Jimmy, Elwood; Calhoun, Bill; Amsler, Sarah; Cardoso, Camilla; Siwek, Dino i Fay, Kyra (2019). "Global citizenship education otherwise". Disponible a https://decolonialfutures.net/gce, última consulta el 30/12/2019.

Byrd, Jody (2011). *The transit of empire : Indigenous critiques of colonialism*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Coulthard, Glen (2014). *Red skin, white masks : Rejecting the colonial politics of recognition.* Minneapolis: University of Minnesota Press.

Darder, Antonia (2011). *A Dissident Voice: Essay on Culture, Pedagogy, and Power*. Nova York: Peter Lang.

Darder, Antonia (2016). "Political grace and revolutionary critical pedagogy". *Rhizome Freirean*, *21*,1-9.

DiAngelo, Robin (2011). "White fragility". *The International Journal of Critical Pedagogy*, *3*(3):

Gaztambide -Fernández, Rubén (2012). "Decolonization and the pedagogy of solidarity". *Decolonization : Indigeneity, Education & Society*, *1*(1),41-67

Hunt, Sarah (2014). "Ontologies of Indigeneity : the politics of embodying a concept". *Cultural geographies*, *21*(1), 27-32.

Mills, Charles (2007). "White ignorance". *Race and epistemologies of ignorance*, (pàg. 26-31). SUNY Press.

Paraskeva, João (2016). *Curriculum epistemicide : Towards an itinerant curriculum theory*. Nova York: Routledge.

Rehberg, Wes (2012). *Political Grace : The Gift of Resistance*. Chattanooga, TN: Wild Clearing.

Santos, Boaventura (2007). "Beyond abyssal thinking : From global lines to ecologies of knowledges". *Binghamton University Review*, *30*(1), 45-89.

Shotwell, Alexis (2016). *Against purity : Living ethically in compromised times*. University of Minnesota Press.

Silva, Denise (2007). *Toward a global idea of race*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Simpson, Leanne (2011). *Dancing on our turtle's back : Stories of Nishnaabeg re-*

creation, resurgence and a new emergence. Arbeiter Ring Publishing.

Spivak, Gayatri (2004). “Righting wrongs”. *The South Atlantic Quarterly, 103*(2/3), 523-581.

Stein, Sharon; Hunt, Dallas; Suša, Rene; Andreotti, Vanessa (2017). “The educational challenge of unraveling the fantasies of ontological security”. *Diaspora, Indigenous, and Minority Education*, *11*(2), 69-79.

Taylor, Lisa (2014). “Against the tide : Working with and against the affective flows of resistance”. *Rizoma Freireano, 16.* https://www.rizoma-freireano.org/against-the-tide-working-with-and-against-the-affective-flows-of-resistance-in-social-and-global-justice-learning/

Tuck, Eve i Yang, Wayne (2012). “Decolonization is not a metaphor”. *Decolonization : Indigeneity, Education & Society*, *1*(1), 1-40.

Vimalassery, Manu; Pegues, Juliana i Goldstein, Alyosha (2016). “Introduction : On colonial unknowing”. *Theory & Event*, *19*(4). Disponible a https://muse.jhu.edu/article/633283, última consulta el 30/12/2019.

Notes

[1] La psicoanàlisi occidental acostuma a associar l’inconscient amb el cos humà o amb el llenguatge/significat humans. La forma no occidental de psicoanàlisi adoptada en la iniciativa del GTDF situa l’inconscient humà al metabolisme terrestre viu i intel·ligent.

[2] L’associació Engaged Dis-identifications fou una col·laboració entre l’artista de *performance* Dani d’Emilia i Vanessa Andreotti que es basava en l’obra anterior de d’Emilia sobre la tendresa radical per donar prioritat als gestos d’interrupció dels costums colonials i perjudicials de l’existència. Vegeu decolonialfuures.net/engageddisidentifications.

[3] Per veure exemples d’aquest pla curricular en la pràctica, vegeu Ahenakew, 2019, capítol 4, i https://decolonialfutures.net/unbecoming-modernity/.